

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ АРМЯНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Х. АБОВЯНА

Հումանիտար գիտություններ №2-3 (31-32) 2017 Гуманитарные науки

ՀՏԴ 373.3 : 502

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ «ԵՍ և ՇՐՋԱԿԱ ԱՇԽԱՐՀԸ» ԻՆՏԵԳՐՎԱԾ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ
ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՆԵՐԱՌԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ
Ք. Հ. ՀԱԿՈԲՅԱՆ

*Խ. Արովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական
համալսարան,
0010, Երևան, Տիգրան Մեծի 17
e-mail: spunews@mail.ru*

Հոդվածում քննարկվել է տարրական դպրոցում «Ես և շրջակա աշխարհը» ինտեգրված դասընթացի ուսուցման առանձնահատկությունները ներառական կրթության իրականացման համատեքստում: Հիմնավորվել է, որ ներառական կրթության պայմաններում դասընթացի ուսուցման արդյունավետությունը կարելի է ապահովել տարբերակված ուսուցման տեխնոլոգիայի կիրառմամբ՝ զուգամիտելով այն կոլեկտիվ ուսուցման եղանակի հետ:

Բանալի բառեր՝ ներառական կրթություն, տարբերակված ուսուցում, ներդասարանային տարբերակում, կոլեկտիվ ուսուցումն եղանակ, հասկացման մակարդակ, փոխհաղորդում, փոփոխվող զույգերով աշխատանք:

Ներկայացված է խմբագրություն 12.03.2017թ.

Ներառական կրթությունը Հայաստանում սկսվել է իրականացվել 2001 թվականից՝ որպես կրթական քաղաքականության գերակայություն և որպես հանրակրթության զարգացման կարևոր օղակ, իսկ 2005 թվականի սեպտեմբերի 1-ից «Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցած անձանց կրթության մասին» ՀՀ օրենքով այն ամրագրվեց:

Այսօր ներառական կրթություն իրականացնող յուրաքանչյուր հանրակրթական դպրոցի խնդիրն է ցանկացած առարկաներից կրթական առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար գիտելիքների յուրացման հնարավորություններ և միջոցներ ապահովել:

Ներառական կրթությունը նպաստում է հաշմանդամ երեխաների դպրոցական կոլեկտիվի ինտեգրմանը և արդյունավետ սոցիալականացմանը:

Ներառական կրթության կազմակերպումը տարրական դպրոցում ունի իր առանձնահատկությունները:

Ուսուցման գործընթացի ճկունությունը ապահովվելու համար տարրական դպրոցում աշխատող շատ ուսուցիչներ դեռևս պատրաստ չեն կրթական հատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների հետ աշխատելու: Այսինքն՝ չունեն անհրաժեշտ մասնագիտական կոմպետենտություն: Մինչդեռ, այդպիսի երեխաների հետ աշխատանքը պահանջում է

անհատական առանձնահատկությունների և պահանջումների խորը իմացություն և դրանց համապատասխան ուսուցման մեթոդիկայի տիրապետում:

Միննույն ժամանակ ուսումնական պլաններն ու ծրագրերը հարմարեցված չեն կրթական հատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների ընդունակություններին և հնարավորություններին, որը և հանրակրթական դպրոցի ուսուցչից պահանջում է մանկավարժական ստեղծագործական և հաղորդակցման բարձր կարողություններ ուսուցման գործընթացը արդյունավետ կազմակերպելու համար:

Ելնելով այս նկատառումներից՝ մենք առաջարկում ենք ներառական կրթությամբ տարրական դպրոցում «Ես և շրջակա աշխարհը» ինտեգրված դասընթացի ներդասարանային տարբերակված ուսուցում՝ համադրված խաղային և կոլեկտիվ ուսուցման տեխնոլոգիաների հետ՝ հաշվի առնելով երեխաների կրթական կարիքները:

«Ես և շրջակա աշխարհը» ինտեգրված դասընթացի նպատակն է ծանոթացնել երեխաներին շրջակա աշխարհին, այնտեղ կատարվող բնական երևույթներին, օբյեկտներին, մարդ-բնություն փոխհարաբերություններին: Նրանք սովորում են ճանաչել իրենց օրգանիզմը, յուրացնում օրգանիզմի խնամքի և հիգիենայի կանոնները, ձեռք բերում հաղորդակցվելու, համագործակցելու կարողություններ, ձևավորել էկոլոգիական գիտակցություն, առողջ ապրելակերպի մշակույթ [1, էջ 10]:

Տարբերակված ուսուցումը հենվում է անձնակողմնորոշված դիդակտիկական մոդելի վրա: Այս մոդելը դիտարկում է անձի հետաքրքրությունները՝ ելնելով երեխայի զարգացման մակարդակներից, ցանկություններից, ընդունակություններից՝ դիտարկելով նրան որպես կրթական գործընթացի գլխավոր սուբյեկտ [2, էջ 92]:

Տարբերակված ուսուցման նպատակը ուսուցման գործընթացի համաձայնեցվածությունն է սովորողների անհատական-հոգեբանական առանձնահատկությունների և կրթական պահանջումների հետ, մանկավարժական համապատասխան պայմանների ստեղծումը նրանց անձնային զարգացման համար:

Տարբերակված ուսուցումը հենվում է կրթության ժամանակակից մարդասիրական մոտեցումների վրա, որոնք առաջին պլան են մղում համամարդկային արժեքները, որոնց թվում երեխայի անձը համարվում է բարձրագույն արժեք:

Ներառական կրթության պայմաններում «Ես և շրջակա աշխարհը» ինտեգրված դասընթացում տարբերակված ուսուցումը հատուկ նշանակություն է ձեռք բերում՝ ելնելով ուսումնական այդ առարկայի յուրահատկությունից, քանի որ նրա բովանդակային միջուկը կազմում է մի շարք գիտություններ՝ աշխարհագրություն, կենսաբանություն, էկոլոգիա, հասարակագիտություն, տնտեսագիտություն, ֆիզիկա, քիմիա, առողջ ապրելակերպ, սոցիոլոգիա, իրավունք և այլն:

Ներառական կրթության պայմաններում տարբերակված ուսուցումը հնարավորություն է ընձեռում յուրաքանչյուր սովորողի հասնելու կանխատեսված արդյունքների հաշվի առնելով կրթական կարիքներն ու առանձնահատկությունները:

Այդ տեսանկյունից ներդասարանային տարբերակումը. Կատարվում է՝

- ըստ կրթական հատուկ պայմանների կարիք ունեցող և չունեցող սովորողների,
- առաջադրանքներ բարդության տարբեր աստիճանների,
- մասնագիտական թիմի աջակցության կարիք ունեցողների,
- մակարդակային տարբերակում՝ ըստ մասնագիտական առարկայական հետաքրքրությունների,
- ըստ մտավոր ընդունակությունների զարգացման մակարդակների,
- ըստ ուսուցվածության աստիճանի,
- ըստ հետաքրքրությունների:

Այսինքն՝ ներդասարանային տարբերակումը պահանջում է հատուկ մոտեցում սովորողների տարբեր խմբերի, կարիքների նկատմամբ և ուսուցման տարբեր հնարների, մեթոդների ու տեխնոլոգիաների կիրառում:

Ներառական կրթության պայմաններում, տարրական դպրոցում «Ես և շրջակա աշխարհը» ինտեգրված դասընթացի ուսուցումը տարբերակված մոտեցմամբ կազմակերպելով՝ մենք հենվել ենք անվանի մանկավարժ Ի. Ունտի այն հայեցակարգային դրույթի վրա, որ տարբերակված ուսուցումը ենթադրում է ուսուցանող, զարգացնող, դաստիարակող նպատակներ [2]:

Իհարկե, մենք գտնում ենք, որ ներառական կրթության պայմաններում տարբերակված ուսուցման նպատակները որոշելիս պետք է հաշվի առնել սովորողների ուսման դրդապատճառներն ու նպատակները:

Մեր կարծիքով ներառական կրթության իրականացման պայմաններում առաջնային տեղ է զբաղեցնում մակարդակային տարբերակումը, որը ենթադրում է սովորողների տարբեր խմբերի ուսուցումը այնպիսի ծրագրերով, որոնք տարբերվում են նյութի շարադրանքով, ծավալով և բովանդակությամբ: Յուրաքանչյուր սովորող ստանում է կրթության իր ծրագիրը (տարբերակը):

Այս տեսանկյունից մենք տարբերակված ուսուցման իրականացումը տեսնում ենք ոչ թե ուսուցման դաս-դասարանային համակարգում, այլ ուսուցման կոլեկտիվ եղանակի իրականացման պայմաններում:

Օրինակ, Ա. Ռիվինի սովորողների զույգերով աշխատաձևի կազմակերպումը ըստ պարբերությունների տեքստերի ուսումնասիրության [3, էջ 88]:

Ա. Ռիվինի մեթոդիկան ենթադրում է ուսումնական պարապմունքների կազմակերպում փոփոխական կազմելով զույգերով:

Օրինակ, 2-րդ դասարանում «Ես և շրջակա աշխարհը» դասընթացից «Մարդը և կենդանիները: Կենդանիների աշխարհ» թեման ուսումնասիրելիս յուրաքանչյուր զույգի սովորող ստանում է տարբերակված առաջադրանք՝ հաշվի առնելով նրա անհատական առանձնահատկությունները և կրթական կարիքները՝ մեկը կարդում է պարբերությունը և վերապատմում, մյուսը կարդում է մեկ բառ և մեկնաբանում նրա իմաստը, հաջորդը ներկայացնում է նյութին վերաբերող նկարի բովանդակությունը կամ շարադրում է տեսքում: Ընդ որում գիտելիքների յուրացումը իրականացվում է հասկացման մակարդակում, որի արդյունավետությանը նպաստում է պարբերության, բառի բացատրության, նկարի բովանդակության վերարտադրումը:

Այս մեթոդիկան հնարավորություն է տալիս զուգընկերներին ծանոթանալու միմյանց թեմաներին, նոր բառերին, և ինչպես նշում է հայ անվանի գիտնական Մ. Մկրտչյանը՝ «Իրականացվում է առաջանցիկ ուսուցման և բազմակի կրկնության գաղափարը» [3, էջ 96]:

Թեմաների ուսուցման ժամանակ տարբերակների փոխհաղորդումը կարելի է կազմակերպել տարբեր ձևերով՝ քարտերով, դասագրքի մեջ նշված պարբերություններով, բարդ խնդիրներով և հարցերով:

Զույգերով աշխատանքի դեպքում փոխհաղորդման գործընթացը նպաստում է յուրաքանչյուր սովորողի ուսումնական դժվարությունների հաղթահարմանը և ուսուցման արդյունավետությանը:

Բերված օրինակներից կարելի է եզրակացնել, որ ներառական կրթության պայմաններում կրթական հատուկ կարիքներով երեխաների ուսուցումը տարրական դպրոցում դաս-դասարանային պայմաններում անարդյունավետ է և պահանջվում է ուսումնական նոր պլանների, կրթական ծրագրերի ուսուցման նոր ձևերի մշակում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ասատրյան Լ.Թ. «Ես և շրջակա աշխարհը» ինտեգրված դասընթացի դասավանդման մեթոդիկա, -Եր.: Արտագերս 2016. -226 էջ:
2. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, 1990. – 192с.
3. Մկրտչյան Մ.Ա., Ուսուցման կոլեկտիվ եղանակի իրականացման մեթոդաբանական, տեսական և գործնական հարցեր, -Եր.: Հեղ հր., 2011. - 148 էջ:

РЕЗЮМЕ

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНТЕГРИРОВАННОГО ПРЕДМЕТА «Я И ОКРУЖАЮЩИЙ МИР» В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В КОНТЕКСТЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

К. А. АКОПЯН

В статье рассматриваются некоторые аспекты и особенности обучения интегрированного предмета «Я и окружающих мир» в начальной школе в контексте инклюзивного образования. Обоснованно, что в условиях инклюзивного образования обучения интегрированного предмета «Я и окружающих мир» в начальной школе будет эффективно при применении дифференцированной технологии обучения.

SUMMARY

"ME AN THE SURROUNDING WORLD" IMPLEMENTED COURSE'S TEACHING FEATURES IN THE CONTEXT OF INCLUSIVE EDUCATION IN BASIC SCHOOL

Q. A. HAKOBYAN

In the article, there were discussed the implemented course's features in the context of inclusive education in basic school. It was also justified that under the conditions of inclusive education the efficiency of course learning can be insured by the use of differentiated education and converging it with the style of collective education.